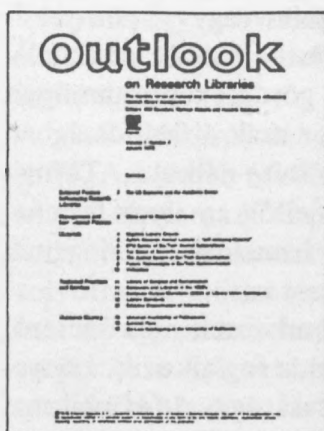

**OUTLOOK ON RESEARCH LIBRARIES:
új nemzetközi tájékoztató folyóirat
a tudományos és szakkönyvtárügyről**

Szaporodnak a könyvtár- és tájékoztatásügyben az olyan szekundér időszaki kiadványok, amelyek voltaképp a „Bulletin” műfajába tartoznak, de nem egy-egy intézmény, szervezet, hanem egy szakterület életének eseményeiről számolnak be, hosszabb-rövidebb hírek, zurnalisztikai értelem-ben vett „riportok” formájában (amilyen pl. az Information retrieval and library automation vagy az Advanced technology – libraries). Mindezek azonban megőriztek valamit az egyes testületek hirdóinak családias jellegéből: nemcsak szakterületileg, hanem földrajzilag is korlátozott az érdeklődésük, tehát egyrészt szűkebb keretek között marad az általuk nyújtott kép, másrészt sok olyan apró részletre is kitérnek, amelyre

a nemzetközi olvasótábor nem is kíváncsi, meg nem is tud eligazodni bennük a rengeteg, csak a „családhoz” tartozók számára ismerős rövidítés miatt.

Az a havonta 16 sokszorosított oldalon megjelenő folyóirat, amelynek első 6 száma (1978. okt. – 1979. márc.) van előttünk, magasabb szintre emeli ezt a műfajt, a maga nemében alighanem egyedül áll szakmánk sajtójában. Címe szerint „Tudományos könyvtári körkép”, alcíme szerint „A tudományos könyvtárak vezetésére ható nemzetközi fejlemények havi szemléje” (Monthly review of international trends influencing research library management). Kiadója az Elsevier cég (Lausanne – Amsterdam), szerkesztői W. Saunders és N. Roberts (Nagy-Britannia), H. Edelman (USA), társszerkesztője D. Brown (az Elsevier kiadó Tudományos Osztálya részéről).

Területi fedéséről a szerkesztőség összetétele is elárulja, hogy valóban nemzetköziségre törekszik. Az USA könyvtárügyéről is első kézből és e könyvtárügy súlyának megfelelő arányban ad tájékoztatást, de Nagy-Britannia mellett a kontinentális Európát sem hanyagolja el – legalábbis annak nyugati részét. Az európai szocialista országokról az első hat szám összeállításakor sajnálatosan megfeledkeztek a szerkesztők. Annál meglepőbb ez a szórakozottság, mert egyébként valóban világméretű körképet igyekeznek adni; Mexikó és Nigéria könyvtárügyéről is viszonylag hosszabb közleményben számol be a lap, sőt, hírt ad a Palesztin Szabad Egyetem (Amman) létesítésének tervéről is.

Időszerűsége kettős értelemben is figyelemreméltó. Egyrészt pontosan azokkal a problémákkal foglalkozik, amelyek a nemzetközi szaksajtóban újabban a legtöbbet szerepelnek, amelyek a legjobban érdekelhetik a lap potenciális olvasóit. Másrészt nem a már ismert eredményeket foglalja össze, hanem – feltételezve olvasójáról a tájékozottságot, de azért a szükséges mértékben utalva az előzményekre is – valóban a legújabb fejleményekről számol be.

Forrásainak kérdéséhez is elérkeztünk ezzel, sőt a kiadvány *műfajának* kérdéséhez is. Műfaját nehéz volna pontosan meghatározni, de ez a meghatározatlanság nem tisztázatlanságot, hanem rugalmasságot jelent. Híradószerű funkciója mellett anyagának egy részében referáló lapra emlékeztet; itt főként kutatási jelentéseket ismertet, olykor folyóiratcikkek is (természetesen előfordul, hogy olyan cikkek tartalmával is találkozunk benne, amelyeknek az eredetijét nemrég már olvashattuk). Miniatűr tematikus összeállításokat is közöl, 2–3 rokon témájú cikk ismertetését, egy összefoglaló cím alatt. Tipográfiailag azonban mindig a témát emeli ki, a forrást csak a szövegben vagy – petittel – a margón jelzi; ezzel is fokozza a szöveg olvasmányosságát, áttekinthetőségét. (A közlemények szövegezése egyébként mindig ugyanolyan világos és gördülékeny, amilyen szakszerű a tartalmuk.) – Hiánynak érezzük azonban, hogy olykor csak általánosságban utal a témával foglalkozó valamilyen vizsgálatra, cím és szerző említése nélkül. – Természetesen elmarad a forrás megjelölése a hírek, rövid közlemények mellől, amelyek feltehetőleg az egyes intézmények híradójából, propagandaanyagából származnak. – Magának a szekundér közleménynek a *szerzőjét* sehol sem jelzik.

Tartalmáról annyit, hogy nemcsak konkrét intézmények, rendszerek működéséről, vagy szervezéséről számol be, hanem elvi, módszertani kérdésekkel is foglalkozik. Lényegében tehát minden téma belefér, ami a tudományos és szakkönyvtárüggyel (és szakmai tájékoztatással) foglalkozó folyóiratokban szerepel; de mindent a konkrét oldaláról fog meg, lényegre törően, áttekinthetően és olvasmányosan mutat be.

*

Szemléltessük végül konkrétan, milyen gazdag a lap tematikája és mennyire a leglényegesebb problémákat ragadja ki a tudományos könyvtári és tájékoztatási munkából. Állandó rovatai szerint csoportosítjuk (elhagyva a híreket és néhány jelentéktelenebb közleményt) a hat szám fél–egy flekkes rövid közleményeit, 2–3 vagy néha 4–5 flekkes ismertetéseit, beszámolóit. (Az egyes témáknak a rovatokban való elosztása – mint a tájékoztató folyóiratokban általában – itt sem mindig szerencsés és következetes.)

1. A tudományos és szakkönyvtárakra ható külső tényezők: Az USA gazdasági helyzetének hatása a felsőoktatási intézményekre. – A kaliforniai „adóforradalomnak” (a közművelődés anyagi támogatása radikális csökkentésének) következményei. – Oktatásügyi kiadások az OECD országaiban. – Az egyetemi oktatók utánpótlása, életkori megoszlása 6 európai országban. – A születési arányszám hullámozása és a felsőoktatási intézmények kapacitásának kihasználása (USA). – A műszaki és természettudományi doktorátust szerzett személyek életkori megoszlása (USA). – Az angol szabadegyetemi

rendszer tíz éve. – Az állam szerepe a tudományos információiparban (USA). – Az ausztráliai kutatási politika átszervezése. – Új alapokmány a FID számára? – A könyvolvasás és a gazdasági visszaesés (felmérés, USA). – A könyv olvasása és vásárlása (felmérések – NSZK, USA, Franciaország).

2. Az országos könyvtári-tájékoztatási rendszer és egyes könyvtárak szervezete és anyagi alapja: Tudományos és szakkönyvtárak az NSZK-ban. – Kína tudományos könyvtárai. – Mexikó könyvtár- és tájékoztatásügye. – A japán tudományos és szakkönyvtári rendszer. – Tudományos és szakkönyvtárügy Nigériában. – Felmérik az USA-ban a szakmai tájékoztatás funkcióit. – Machlup készülő felmérése az információk nyomtatás útján való terjedéséről (adatok a könyvtárak gyarapítási kereteinek alakulásáról, elosztásáról). – W. Lancaster a tudományos könyvtárak jövőjéről. – Eltérő vélemények a tájékoztatói hivatás jövőjéről. – Az egyetemi könyvtárak pénzforrásai (USA). – Új egyetemi könyvtárpéletek építése Angliában, az Atkinson-jelentés ellenére. – A tudományos könyvtárügy szövetségi pénzügyi támogatásának kérdése (USA). – Országos kölcsönző könyvtár létesítésének terve Új-Zélandban. – A hongkongi egyetem és a műszaki főiskola könyvtára.

3. Információk, dokumentumok, állomány: A „negatív állománygyarapítás”. – W. Ashworth (Aslib) az „önmegújító könyvtár”-ról. – A folyóiratrendelések lemondásának okai. – A szakfolyóiratok előfizetési díja. – A természettudományi és műszaki folyóiratok előfizetőinek száma (USA). – Felmérés a természettudományi és műszaki folyóiratok előfizetésének alakulásáról (az USA és 6 nyugat-európai ország). – Veszélyben az egyesületi szakfolyóiratok adómentessége (USA). – A mikroformátumok jelene és jövője a könyvtárakban. – A videolemezek. – A videolemezé a jövő a szakirodalom tárolásában? – A holográfia az információk tárolásában és keresésében. – Adatbázisok on-line használata. – On-line szolgáltatások az USA-ban. – Az EURONET szervezetének és működésének tervezete. – Az országos nyilvános adatátviteli hálózatok és az EURO-NET. – Az új technikai eszközök és eljárások a tudományos kommunikációban. – Telefacsimile Nagy-Britanniában. – A Viewdata (Prestel) tv-képernyős információszolgáltatás újabb fejleményei. – A televíziós szövegtovbbitás és a Viewdata.

4. A szerzői jog (ez a rovat csak az 1. számban szerepelt): A Copyright Clearance Center (USA) anyagi nehézségei. – A CONTU (a szerzői jogvédelem alá eső művek modern technikai eszközök útján történő felhasználását vizsgáló bizottság) zárójelentése.

5. Technológiai folyamatok és szolgáltatások: A könyvtárak számítógépesítése a 90-es években (szeminárium, Nagy-Britannia). – Országos gépi katalógushálózat terve (PICA) Hollandiában. – Mikrofilmes vagy mikrofilmlapos COM-katalógus? – Új könyvtári szabványok. – Az AACR új változata bevezetésének elhalasztása és ennek következményei. – Előkészületek a könyvtárosok továbbképzésére az AACR 2 bevezetése kapcsán (Nagy-Britannia). – A Kongresszusi Könyvtár elfogadja az UNIMARC formátumot. – A szelektív információsugárzás Kanadában – On-line tájékoztatási központ Nagy-Britanniában. – Másolatszolgáltató tájékoztatási rendszerek, kiadók, könyvtárak. – Az egyes országok szakirodalmára való hivatkozások összehasonlítása. – A hivatkozáselemzés és egyéb bibliometriai eljárások. – Könyvrendelés távköziés útján az angol könyvkereskedelemben. – Távközléses könyvrendelési rendszerek 5 ország könyvkereskedelmében.

6. Együttműködés: Az UAP (a kiadványok egyetemes hozzáférhetősége). — A British Library kutatásfejlesztési programja és könyvtárközi kölcsönzési részlegének tevékenysége. — Országos Periodikum Központ létesítésének terve az USA-ban (3, egymást követő közlemény). — A könyvtárhasználat elemzése a pittsburghi Egyetemi Könyvtárban és javaslatok a gyarapítási és szolgáltatási együttműködés megszervezésére. — Az RLIN, a Tudományos Könyvtárak Adatátviteli Hálózata (USA). — Az OCLC kutatási programja. — Könyvtárközi kölcsönzés az OCLC rendszerében.

7. A könyvtárhasználók és képzésük: Az információk értéke a kutatók számára. — A CRUS, a sheffieldi könyvtárhasználó-kutatási központ.

Mindegyik szám anyaga a „Személyi hírek, egyesületék, konferenciák” c. hírrovattal zárul.

*

Gyakorlati tudnivalók:

Az Outlook on Research Libraries ISSN-je 0165 2818. Előfizetése egy évre 65 dollár. Megrendelhető: Elsevier Sequoia S.A., P.O.Box 851, Avenue de la Gare, 1001 Lausanne, Switzerland. A lap az OSZK–KMK Könyvtártudományi Szakkönyvtárába jár, P 2126 szám alatt megtalálható.

KÖVENDI DÉNES

HOGYAN KÉSZÜL EGY SZÁMITÓGÉPES PIACI JELENTÉS? — 1) A több millió adatot tartalmazó adatbázisból kiválogatják a kért témára vonatkozó legfontosabb anyagokat. 2) A talált adatok jellemzőit a számítógép elemzi, osztályozza és a témára előzetesen kidolgozott tartalomjegyzék szerint csoportosítja. 3) A szerkesztő a kapott anyagot átvizsgálja, törli a kevésbé lényegeseket, ahol szükséges kiegészítést keres, módosítja a jelentés szerkezetét, kiigazítja az adatok sorrendjét. 4) A javított változatot egy tudományos főmunkatárs veszi kézbe, összehangolja a prognózisokat, ha lehetséges összefoglaló statisztikai táblázatot készít és megírja a piaci jelentés összefoglalását. 5) Az összefoglaló, a címszavak, a kivonatok fényszedés után kiadásra kerülnek.

(FÖLDI TAMÁS Híradása a Predicasts Inc. Cleveland prospektusa alapján.)